

- glinamol – materijal koji je vrlo podatan te pruža mogućnost nastajanja trodimenzionalnog lika;
- papir u boji omogućava eksperimentiranje likovnom kompozicijom, stavljanje elemenata u razne pozicije;
- nestrukturirani materijal (papir, plastika, žica) koji potiče ekološku osviještenost djece da jednom upotrijebljeno mogu ponovo pretvoriti u nešto novo i zanimljivo;

Vrtić djetetu osigurava raznovrsne mogućnosti izražavanja i stvaralačke prerade vlastitih ideja, načina razumijevanja i doživljaja. Različite kognitivno–simboličke ekspresije djeteta shvaćaju se kao alatka za bolje razumijevanje djeteta i integralni dio cjeline odgojno–obrazovnoga procesa u vrtiću. (Nacionalni kurikulum, 22, 2014).

- djeca traže i pronalaze nove materijale, poput lego-kocaka, za svoje maštovito kreiranje trodimenzionalne svjetiljke, čime se upotpunjuju i osamostaljuju njihove stvaralačke sposobnosti.

Literatura:

1. Belamarić, D. (1986.): *Dijete i oblik*. Zagreb: ŠK
2. Herceg, Rončević, Karlavariš (2010.): *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa

Dječji crtež kao komunikacijsko sredstvo djeteta i odraslologa

Vesna Vidović, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Ivane Brlić Mažuranić, Zagreb

Može li dječji crtež biti komunikacijski posrednik između djeteta i odraslologa? Nosi li on poruke koje će odraslolima pomoći u podržavanju dječjeg razvoja? Mozaik spoznaja o djetetu odgajatelj, između ostalog, stvaraju i tumačenjem vrijednih poruka koje dijete crtežom šalje. Traganje za elementima kreativnosti u dječjim radovima omogućit će i odgajatelju i djetetu istinsko uživanje u procesu nastajanja, interakcijama i međusobnom upoznavanju.

Razumijevanje djeteta, oslušivanje poruka i signala koje nam šalje kroz svoj likovni izričaj, ključni je motiv komunikacije kroz likovnost. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje podržava suvremena shvaćanja djeteta kao kreativnog bića, socijalnog subjekta, sukonstruktora znanja, individuu koja se razvija vlastitim razvojnim putem. Kreativnost kao odgojna vrijednost predstavlja osnovu razvoja djeteta u inicijativnu i inovativnu osobu. Što odgajatelj može učiniti da ove vrijednosti podrži? Odgovor bi mogao biti: promatrati,

oslušivati, podržavati i nenametljivo poticati. Jesu li postavke kreativnosti uistinu prepoznatljive u likovnom izričaju djeteta? Ako želimo jednostavno razmišljati, a pritom ipak izaći iz okvira i ne odustajati od vrijednosnih odrednica, pažljivim praćenjem razvoja likovnosti uvidjet ćemo da su ove postavke prvi dječji izbor i prirodna reakcija na poticaj. Praćenje ranog razvoja likovnosti otkriva da već prvi pokušaji likovnog izražavanja donose poruku koju nam dijete šalje, a tiče se spoznaja o životu koje je upravo otkrilo. U svojim prvim pokušajima

crtanja ljudi, dijete koristi jednostavne simbole – kružice i crte, gdje kružici označavaju oči, a horizontalne crte usta. Time nam dijete poručuje da ono s ljudima komunicira govorom i vizualno i da mu je to trenutno najvažniji oblik komunikacije. Pas dobiva i tijelo, jer djetetova komunikacija sa psom uključuje i taktilne osjete. Samo nekoliko mjeseci kasnije, dijete shvaća da ljudsko tijelo ima drukčiji položaj, pa crtajući čovjeka koristi okomitu liniju za položaj ljudskog tijela. Tako jasno naglašava razliku između različitih pojava života crtajući psu hori-

zontalnu, a čovjeku okomitu liniju tijela. Daljnji razvoj spoznaje o ljudima događa se u pojavi tzv. glavonožaca, koji ustvari, predstavljaju vizualnu percepciju tijela gledanu odozgo u skraćenoj perspektivi. Dijete je iskreno i razmišlja jednostavno, crta ono što uistinu vidi. Glavonošci se nalaze naizgled razbacani u prostoru, predstavljaju veseli konglomerat. Nama taj konglomerat govori o djetetovu shvaćanju prostora – još uvijek ne postoji linija tla, pa dijete, neopterećeno prostorom, raspoređuje likove svuda po papiru.

Osim fizičkog, dijete zanima i emocionalni aspekt. Svoj odnos s likovima iz priče ili stvarnog života, dijete ima potrebu izraziti crtežom. Ti crteži nastaju spontano i snažni su nositelji poruka koje dijete šalje odraslima. Crtajući jelena s puno nogu, dijete izlazi iz okvira stvarnosti pronalazeći način kako da pomogne jelenu koji se ne može popeti na brdo. Ono ima potrebu pomoći mu, empatično pronalazi rješenje za njegov problem. Dijete je cjelovito biće koje jednako zanima fizički, emocionalni i socijalni aspekt življenja. Veza odgajatelja i djeteta ne završava završetkom radnog vremena vrtića – dijete kroz crtež šalje poruku o brizi za odrasle osobe, pa tako svojoj odgajateljici poručuje da bude oprezna u šetnji šumom. Pritom je crtež komunikacijsko sredstvo između djeteta i odgajatelja, sredstvo kojim se služi dijete da svoju ideju približi odraslima. U crtežu obitelji možemo uočiti različitost u likovnom izričaju – crteži se razlikuju po izgledu i po složenosti simbola koje dijete koristi. Djeca iste kronološke dobi različito se likovno izražavaju, oslobođena predrasude da nešto čine krivo. Odgajatelj također izlaze iz okvira, shvaćajući da djeca imaju različitu razvojnu liniju i podržavajući njihova nastojanja.

Dijete je socijalno biće – ono kroz crtež obitelji jasno naglašava uloge koji pojedini članovi imaju, ali određuje i svoje mjesto u obitelji. Ponekad dijete socijalni aspekt življenja (npr. posjet kazalištu) koristi za likovnu interpretaciju njemu zanimljivog detalja. Tako će, crtajući scenu i djecu, naročito

Osim fizičkog, dijete zanima i emocionalni aspekt likova

pažnju posvetiti stolicama i položaju djece u njima, šaljući nam poruku da je njegovu pažnju zaokupilo nešto što nam se taj tren nije činilo tako važno. Odgajatelj će svojim razumijevanjem podržati dijete u njegovim specifičnim interesima. Promatrajući ptice, dijete uči izdvajajuće karakteristike ptičje vrste – ono je istraživač i aktivni stvaratelj znanja. Uočava da ptice lete i pritom moraju promijeniti položaj tijela u horizontalni, te da se bitno razlikuju od ljudi i izgledom i mogućnostima. Dječji crtež će nam otkriti koje dileme muče dijete, a vezane su uz različite pojavnosti života.

Dijete je kreativno biće – ono pronalazi različita likovna rješenja za probleme poput treće dimenzije. Tako će, crtajući odjevni predmet, ostaviti prazan prostor tamo gdje nije sigurno koje likovno rješenje upotrijebiti. Taj prazan prostor poruka je odgajatelju o razvojnim mogućnostima djeteta i jasan signal da dijete duboko promišlja

o onome što crta ili slika. Sasvim osoban prikaz stvarnosti je također kreativno postignuće – dijete je hipersenzibilno biće koje sebe doživljava kao sastavni dio okoline, pa to tako i likovno interpretira. Djeca rado slijede postavke kreativnosti – razmišljati jednostavno, izaći iz okvira, ne postoji nemoguće, ne odustajati. Sve to je moguće u svakoj grupi i sa svakim djetetom, ako odgajatelj razumije dijete, a dijete razumije odgajatelja.

Literatura:

1. Škrbina, D. (2013.): *Art terapija i kreativnost* (multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji). Zagreb: Veble commerce
2. Cvetković-Lay, J.; Pečjak, V. (2004.): *Možeš i drugačije: priručnik s vježbama za poticanje kreativnog mišljenja*. Zagreb: Alinea
3. Grgurić, N.; Jakubin, M. (2006.): *Vizualno – likovni odgoj i obrazovanje – metodički priručnik*. Zagreb: Educa
4. Tanay, E., R. (2010.): *Kako poticati kreativni potencijal djece, zbornik radova Sretna djeca se po crtežu poznaju*. Zagreb: Učilište za likovno obrazovanje, kreativnost i dizajn – Studio Tanay